

Sugu ei lahku soosta, võsu ei veere kannusta. (Väike-Maarja)

Jälgides vabariigi ajalehti-ajakirju hakkab silma, et varasemast tihedamalt ilmub kirjutisi suguvõsa uurimisest ja suguvõsade-sugukondade (nimetatud isegi klannideks) kokkutulekust koos pildimaterjali ja küsimustevastustega. (Interneti listis on nende artiklite pealkirjad ja asukohad kirjas). Kõik see näitab, et rahva huvi meie hobi vastu on tõusuteel. Siinjuures tahan mainida, et ka küla või valla kokkutulekud on sisuliselt suguvõsade kokkutulekud, sest seal kogunevad inimesed, kes on või nende eellased on olnud seotud antud kohaga ning inimestega, kes seal on loonud st ehitanud hooneid, aedu ja osalenud äri ja kultuurilistel üritustel, kujundanud kodukoha mainet, tema omapära. Loodan, et seltsikaaslased annavad kõigist teadaolevatest kokkutulekust kas osakonna juhtkonnale või meie ajalehele teada et saada ligikaudnegi ülevaade palju neid aasta jooksul üldse peetakse. Teatage ka nendest, millest ise ei ole osa võtnud aga ajakirjandusest või tuttavatelt kuulnud. Selle jutu juurde võiks veel mainida, et oleme ka huvitatud teadetest veel eelolevate selliste kokkutulekute läbiviimise kohta.

Teada on, et seltsi väiksemad osakonnad teevad tihedat koostööd kohalike kodu-uurijatega, nad on osalenud ka meie suvepäevadel. Kahjuks on Tallinna osakonna sidemed Tallinnas paiknevate Eesti Kodu-uurimise Seltsi ja Tallinna Linnamuseumi kodu-uurimise ringiga olnud episoodilised ning viimasel ajal soikunud üldse.

Sügis so tubaste uuringute aeg on aga ees ning karta on, et arhiivides järjekorrad lugerite järgi kasvavad eelmiste aastatega võrreldes veelgi. Fakt muidugi on tervitatav, see aga paneb seltsile kohustuse võidelda nende arvu ja arhiivi töökohtade arvu suurendamise eest.

Tänase lehe tõmbenumbriks peaks olema seltsi teise ankeetküsitluse kokkuvõte-analüüs. Seda sellepärast, et saame teada, mida seltsikaaslased soovivad, millises suunas edasi minna ning areneda. Küsitluse tulemusi analüüsib muidugi juhatus ja võtab vastu oma seisukohad, rakendades neid kas kohe või peale järgmise aastakoosoleku otsust.

Ühe seltsikaaslase väide, et temale on vastuvõtmatu sõna suguvõsa kasutamine ning pakub selle asemele „sugukonda“, väärrib tähelepanu. See ei ole uus mõte, sest ajakirjandusest leiab ka teisi selle mõiste kasutajaid. Loodame saada lugejate arvamusi selles küsimuses.

Kuna oli ka ettepanek korraldada ankeetküsitlusi tihemini, siis sooviksime teada ka millised küsimused seltsikaaslastele huvi pakuvad.

Kuna ankeetide järgi on mõnikümme vastajat huvitatud oma uurimistulemuste trükis avaldamisest, siis peaks osakonnad mõtlema ka nende abistamisele, eelkõige aga nende inimeste poolt, kes seda tööd tunnevad või on ise juba tulemusteni jõudnud. Teadmiseks neile tublidele inimestele, et tasub läbi lugeda ka 2001.aastal ilmunud Lembit Abo raamat „Autori teatmik“.

Käesolevas lehenumbris lõpeb artikkel Martin Lipust ja algab järjejätk viinast so tarbe- ja kaubaartiklist, mis on olnud kasutusel iidsetest aegadest peale ning etendanud osa meie eellaste igapäevaelu juures. Juttu tuleb ka genealoogidena tuntud inimeste haudade hooldamisest ning seltsi 500-ndast liikmest.

Juba teist korda sellel aastal peame teatama kaotusest meie ridades.

Toimetuses on mitmel korral juttu olnud suguvõsauurijate eksliibrise ja suguvõsa vappide tutvustamisest, kuid materjalide puudumise tõttu ei ole see võimalik olnud. Kel on need olemas, ärge hoidke vaka all. Ootame kaastööd kõigile lehe rubriikidele, huumorit armastavatelt inimestelt aga nalju rubriiki „Asjakohast nalja“.

Mida näitas ankeetküsitlus?

Ants Roomets

Seltsi teise ankeetküsitluse blanketile on trükitud väljastamiskuupäevaks 13. märts ning palve tagastada täidetult kuu aja jooksul. Tegelikult laekus aastakoosoleku lõpuks tagasi ainult väikene osa täidetud ankeete, ülejäänute täitmise organiseerimine ja kogumine-tagasisaatmine jäi osakondade juhtkondade peale. Igatahes lehe 3. numbril trükkimise ajal ei olnud veel selge palju neid osakondadest veel tuleb.

Avaldan nüüd ankeetidest saadud arvude kokkuvõtte ning analüüsin vastuseid. Tartu, Viljandi, Pärnu ja Saaremaa osas on võimalik kokkuvõtteid teha osakonna lõikes, ülejäänud osakondade vastused on liitunud Tallinna osakonna omadega. Vastanute arvud on vastavalt 13, 20, 21, 12 ja 40.

Üldse oli täidetud ankeete 106-lt seltsikaaslaselt, seega ligikaudu ühelt viiendikult liikmete arvust. Palju ankeete õnnestus välja jagada ja palju nendest tagasi laekus ei ole teada. Täpselt pooled otsustasid jääda anonüümseks, teised kirjutasid ankeedile oma nime, mõni isegi allkirja ja muud andmed. Täna kõiki ankeedi täitjaid, aga minu suurem austus kuulub inimestele, kes ei karda oma nime avaldada.

106-st inimesest ainult 2 ei ole enda suguvõsa uurinud, abikaasade suguvõsa on uurinud 57 uurijat, kusjuures üks on uurinud oma mõlema mehe suguvõsa. Oma laste abikaasade suguvõsa on uurinud 11 vanemat, teistele suguvõsaliikmetele on seda tööd teinud 15 uurijat uurides 41 sugupuud. Väljapoole suguvõsa ja seltsi tehtud uurimuste tulemusi on raske kokku lugeda, sest mõned on kirjutanud "palju" ja mõned "mitmeid" ning "kümmekond". Üks on vastanud „võib-olla sada või rohkem“ ning teine „terve küla põlisperedele“. Saab kokku lugeda, et väljaspool oma suguvõsa inimestele on: uurinud 28 seltsikaaslast, kusjuures vähem uurinud on näidanud et tasuta, suuremad uurijad ei ole aga selle küsimusega arvestanud.

Uurimuste vormistamisel on seis selline:

kõugutabeleid on kasutanud 36 inimest; järglastabeleid 51 ja sugupuud koostanud 38, kusjuures üks on teinud seda maalidena; perekonnakroonikat pooldab 21 seltsikaaslast ja suguvõsakroonikat 16. Et nende arvude summa on 162, siis näitab see et kasutatakse mitut varianti kombineeritult. Paljudel on need andmed arvutis-selle kohta tuleks moodustada uus oskussõna.

Arvuti omamise ja kasutamise andmed on rõõmustavad. 69-l liikmel on kodus arvuti, uurimisel kasutavad seda 51 inimest ning internetti kasutavad 57. Viimastest 24 saavad sealt vähe andmeid, 17 aga küllaldaselt. Seda küsimust võidi tõlgendada mitmeti, selle lahtimõtestamine ei oma nüüd enam tähtsust. 19-le seltsiliikmele tehakse suguvõsa tabeleid-puid arvutis teiste poolt. Osakondade lõikes on Tartu ja Saaremaa osakonnal arvuteid ühtlaselt (76 ja 75%), samuti Pärnu ja Tallinna osakonnal (vastavalt 66 ja 65). Kasutamise küsimus on juba keerulisem.

Arvutiprogrammidest on uurijad kasutanud järgmisi: Brother`s Keeper – 8; Family Tree Maker – 22; Lecasy Family Tree – 2; Personal Ancestral File – 5; Raudjärve programm – 7; muudest Geno Pro – 2 ja omamoodi Exelit - 2; ainult üks uurija on kasutanud mitut programmi s.t kolme.

Enne kui kirjeldan mikrofilmide vaatamise kohti pean kahtlema, kas vastajad on lahtrisse "kodus" kirjutanud ikka mikrofilmide lugemise kodus, s.t. neil on luger või on selle laenanud. Kui kõik on õige siis on lugerit kodus kasutanud 5 tallinlast, 4 pärnakat, 1 tartlane, 1 saarlane ja 10 viljandlast, kokku 21 inimest.

Mikrofilme on arhiivides lugenud 71 inimest ja raamatukogudes 30.

13. küsimus tahtis teada palju teatakse seltsiga mitteliitunud inimesi, kes uurivad oma suguvõsa. Selle vastustes oli ka palju ebamäära, vastustest võib välja lugeda, et teada on 140 uurijat, s.t. rohkem kui vastajaid. Veel segasem on palju need inimesed on organiseerinud kokkutulekuid, seepärast ei riski numbraid avaldada. NB ! SUGUVÕSA KOKKUTULEKUID on vastajad organiseerinud või liikmena osalenud (aga ka tema osavõtuta toimunuid) 48 vastanut, kokkutulekute arv on 163. 20 ja 15 on ühe või abikaasade suguvõsa kokkutulekute suuremad arvud.

Genealoogiaga seotult on uuritud talulugu 24 korral, küla ajalugu 25 korral, kodukanti 23 korral ja onomastikaga on tegelenud teadlikult 6 seltsikaaslast. Muude uurimuste lahtrist võib leida: mõisate, väljarände, koolide, piimatööstuse, lauluansambli jne ajalugu. Viljandi osakonnas on rõhku pandud oma kuulsa sugulase uurimisele (meenutagem, et neil oli sel teemal ka seminar ja näitus). Uuritud on ka elu saksa-ajal ja lasteaias.

Oma uurimusi tahab trükki anda või loodab seda teha 21 inimest (vahva!), neist 6 vajab välisabi mitmel viisil. Uurimistulemuste trükis avaldamise soovijate osas on järjestus järgmine: Tallinnal-9, Tartul-5, Pärnul ja Viljandil mõlemal 3 ning Saaremaal 1.

36 seltsi liiget väidavad, et käivad nii kui vähegi võimalik osakondades korraldatud üritustel. Suurem osalusprotsent on saarlastel – 67, järgneb Tallinna piirkond 38 %-ga. Puudumiste põhjustest domineerivad tervis (haigus); ei ole aega, sest samal ajal on muud üritused, töö või perekondlikud kohustused. Ühel juhul takistab ka väsimus-(tööst?, naistest-meestest?, elust? - ei ole öeldud).

Ja ongi arvude lugemine ehk statistika pool otsas, järgneb loominguline osa, mille juhatab sisse küsimus 11 – mis on olnud takistuseks suguvõsa uurimistöös?. Kõige markantsem on selles vallas aus vastus "LAISKUS"(ainult ühel korral). Massiliselt on ära märgitud jällegi ajapuudus/oskus jaotada aega (mõista kuidas tahad-äkki kulub aega ka laisklemisele).

Loen ankeetidest välja, et selle alla kuulub jällegi aeg, mis kulub tööks, teistele huvialadele, perekondlikele kohustustele jne. Ausalt on takistuseks toodud ka vähene kogemus-eriti algajatel, aga ka edasijõudnutel oskusteabe näol. Põhjusena on toodud ka arhiivide ülekoormus (arvatavasti mõeldud lugerite hõivatust), gooti kirja lugemise raskusi, saksa keele mitteoskamist, lüngad andmebaasis, mikrofilmide kättesaadavus ning nende kehv kvaliteet jne. Uurijad, kelle juured ulatuvad välismaale (mainitud Ukrainat, Leedut, Poolat), kaebavad andmete puuduse üle; raskusi on ka Venemaa vangilaagrites viibinute surmade tuvastamisega. Muidugi on mainitud ka andmekaitse seaduses olevaid takistusi ja perekonnaarhiividesse pääsemise probleeme. Tore oli lugeda, et üks mees mainis ära fakti, et pika genealoogiaga tegelemise aja vältel ei ole ta käinud kordagi Tartus

EAA-s, kusjuures mainib, et ei loe seda takistuseks, aga äramärkimist väärivaks faktiks siiski. Kui keegi tahab talle teejuhiks ja konsultandiks sel huvitaval matkal olla, võin teid kokku viia.

Tuleb siiski veel pöörduda tagasi statistika juurde. Nimelt on rääkimata, kuidas perekonnas suhtutakse pereliikme genealoogia-huvisse. Statistika näitab, et 60-l ankeedil loetakse suhtumist soosivaks (56,6%), 21-l abistavaks (20%), ükskõiksest suhtutakse sellesse hobisse 15-l juhul (14%) ja ainult 3-l korral taunivalt (2,8%). Tore oleks teada, milles see taunimine seisneb, kas aetakse kodust välja koos oma paberitega, taunitakse üldse igasugust meelelahutust või ei anta koduste toimetuste rägastikus lihtsalt selleks aega. Kindlasti tuleks neil kolmel mehel/naisel midagi ette võtta, et muuta pereliikmete (liikme) meelt või nad lihtsalt lihtsa võttega ära osta. Silma hakkas ka ankeet, millest selgus, et abikaasad mõlemad uurivad, aga abistava suhtumise lahter oli tühi (sic!). Ükskõikne suhtumine näitab, et abikaasa ei ole päris õigelt valitud või lapsed ei ole saanud vastavaid pärilikke genee.

Kõige rohkem uuritav kihelkond on Eestis – KARJA (6 uurija eelistus), järgnevad PAISTU, KÕPU, SUURE-JAANI JA TARVASTU (5); HAGERI, HALLISTE, SAARDE, TORI, RÕUGE (4) JA KOERU, HELME, KIHELKONNA, JUURU, KOSE VASTSELIINA, KAARMA, VÄNDRA ning PÕLTSAMAA(3). Üldse oli ära märgitud 76 kihelkonda-linna, nendest Saaremaal , endisel Liivimaal ja Eesti kubermangu alal .

On jäänud veel kaks küsimust, mis põhiliselt tingisidki antud ankeedi koostamise. Siinjuures on kohane märkida, et ühe seltsikaaslase ettepanek on ankeet-küsitlusi korraldada iga kahe aasta järel ja võimalusega täita ankeeti ka arvuti abil. Loodame seda kindlasti teha, sest sel juhul kiireneb nende kogumise aeg, eriti veel kui paberandjatel statistika tehakse ära osakondades.

MIDA OOTAD OMA EGeSi OSAKONNALT? ja KAS SOOVIKSID MUUTA SELTSI SENIST TÖÖKORRALDUST? Käsitlen neid koos, sest viimase kohta on antud vähe vastuseid ning needki käivad rohkem osakonna töö kohta.

Siin juba statistikat teha ei saa, sest ühise väljenduslaadi mõte võib olla erisugune. Püüan siiski vastuseid lahti mõtestada. Lihtsamat vastupanuteed on läinud need, kes vastavad: senine vorm sobib, soovivad loenguid (ilma teemat märkimata) ja huvitavaid üritusi. Asjalikumad on vastused, kus loodetakse saada kontakte ühisteks uurimusteks, soositakse omavahelist suhtlemist ning oodatakse uusi teadmisi, õppida teiste kogemustest ja saada muud infot. Eriti hästi on koosviibimiste mõtte (minu arvates) tabanud need, kes soovivad kaaslastelt suuremat aktiivsust ja enesealgatust. Aitäh minu taotluste toetamise eest! Soovitud on paljudel juhtudel arvutiõpet (jääb arusaamatuks, kas algõpet või arvutiga suguvõsa-tabelite vormistamist), A. Musta loenguid, loenguid Eesti ajaloo jne. Huvitavamad on mõtted : – kas saab genealoogilist uurimist lihtsustada, kas on selleks uusi võimalusi, et õpetataks teiste juhendamist. Soovitakse ka rohkem teavet teiste osakondade kohta (seda oleme püüdnud PL rubriigis “Mis tehtud, teoksil ja tulemas” teha). Väga optimistlik on inimene, kes nendel omavahelistel kokkusaamistel loodab leida seltsikaaslaste hulgast kaugeid sugulasi. Viimast on kindlasti juba juhtunudki, aga huvitav oleks teada mitmel korral. Palun anda ankeediväliselt teada!

Ettepanekute hulgas on veel soovitus listi lugejatel avada oma kodulehekülg, viljeleda senisest rohkem küsimuste-vastuste vormi , seada sisse seniorliikme staatus, täiendada seltsi raamatukogu. Kui nüüd lisada lõppu ainuke “pipratera” siis peaks analüüs olema omateada põhjalikult koostatud. “Pipratera” jäi mulle arusaamatuks, kuna selles süüdistati osakonna juhtkonda nende üritustega kiitlemises, milliseid ei ole läbi viidud (?).

Lõpetuseks tänan kõiki vastanuid puhtsüdamlike avalduste eest, samuti küsitluse läbiviijaid, sest laialipaisatud liikmetele ankeedi kättetoimetamine ning selle täidetult kättesaamine ei ole lihtne ülesanne. Loodan siiski ,et tulevaste ankeetide puhul on vastanute protsent suurem.

Mis tehtud, teoksil, tulemas...

Kevadel toimusid: Läänemaa osakonna ekskursioon 1.mail 2004 marsruudil Ridala kirik – Kirbla kirik – Kloostri mõisa varemed – Penijõel muuseumi külastus – Tuudi mõis – Karuse kirik – Hanila kirik ja muuseum – Vatla mõis-koolimaja – Lihula mõis-muuseum – Lihula kirik – Martna kirik – Suur-Lähtru mõis. Giidiks oli Mart Helme. Osales 33 inimest Läänemaa osakonnast, 1 Pärnust ja 11 inimest Tallinna osakonnast.

Tallinna osakonnal toimus 15.mail 2004 ekskursioon marsruudil Tallinn-Raplamaa-Harjumaa-Tallinn. Ekskursiooni giidideks olid Jüri Kuuskemaa ja Ants Hein. Külastasime Kohila, Purila, Maidla ja Inglise mõisa, Varbola linnust, Nissi kirikut, Uus-Riisipere, Laitse mõisa, Padise kloostrit, Vasalemma mõisa, Ohtu mõisa, Väana mõisa.

Saaremaa osakonna hooaeg algas 7. augustil, teemaks Family Tree Maker. Paaritunnise loengu pidas Are Saarne, lühikese tervitusega esines Ants Roomets.

Kuressaare lossi roosas saalis olid püsti videoprojektor ja suur ekraan, kust mõnus pilti jälgida. Kohal olid vaid need suguvõsaurijad, kel selle programmiga töötamisel juba mingi kogemus olemas. Algajatel pole Are loengust erilist kasu, ka vähese arvutikogemusega uurijatel on seda raske jälgida. Võtsime loengu ka videolindile, et järelõppust teha. Soovitan sellist loengut teistelegi osakondadele.

Et samal ajal käisid Kuressaare merepäevad, sai neidki nähtud, merel lõbusõitu tehtud ja Nasva jõe ääres lesta suitsutatud.

Järgmine kogunemine on septembri esimesel laupäeval, siis tutvume Saaremaa Muuseumi raamatukoguga.

Järvamaa – Ants Tammeveski annab teada: 29.05.2004 toimus Järvamaa osakonna koosolek Türil, kus V.Ollino tutvustas oma 3 suguvõsa uurimusi.

Tuleviku kohta: 25.09.2004 k.11 räägib A. Tammeveski oma muljetest Riias ESTO-2004 pidustustest.

30.10.2004 tutvustab V. Kallandi Järva-Jaani valla Karinu küla ajalugu;

27.12.2004 toimub Einar Hiobi ettekanne oma töödest-tegemistest.

Pärnumaa osakonna suguvõsaurijate näitus oli üleval 31.maist kuni 4.juunini Chaplini keskuses. 5.-6. juunil toimus koos kodu-uurijatega reis Saardemaile. Samuti osalesid nende osakonna liikmed ESTO 2004 üritustel Riias.

Üritus Nõmme muuseumis.

Ants Roomets

Nõmme muuseum korraldas esimese Genealoogia Seltsi infopäeva 13.novembril 2003.a, 28.mail 2004. aastal toimus muuseumi ruumides samalaadne päev teist korda. Kui esimesel päeval käis kohal 6 inimest, siis viimasel oli 23. Koos muuseumi juhatajaga organiseerisid selle toredate ürituste, mis "Nõmme kevad 2004" programmis oli nimetatud „Genealoogia Seltsi õppepäev - sugupuu koostamise põhimõtete tutvustamine“, Reet Niido ja Pille Mäerand. Mõlemal oli kaasas näitlikke materjale raamatute ja suguvõsatabelite, sugupuude näidiste näol. Ka muuseumil endal oli näidata ühe Nõmme maja pööningult leitud ja muuseumile kingitud paksul papil kalligraafiliselt vormistatud HEINRICH KIIVERI jadakond (NB! uus omapärane väljend sugupuu kohta). Kohtumise algul tegin seltsi kiirtutvustuse ning nii nagu me teeme uute liikmete vastuvõtmisel, nii tutvustasid ka seal kohalviibijad oma suguseltsi perekonnanimesid ja suhet uurimisse. Suur enamus olid huvilised, kes tahtsid algteadmisi, aga oli ka arvutikasutajaid.

Muuseumi juhataja kutsus nõmmelasi üles koostama endale sugupuud/tabelid ning tooma need muuseumi, selleks et sügisel panna välja näitus. Muuseumi arhivaalides on ka õpilaste koostatud sugupuud ning muuseum on toimetanud ja välja andnud kaks raamatut: NÕMME ELULOOD ja NÕMME KOOLILOOD. Nendest viimases on ka Reet Niido kirjutis "60 aastat tagasi algas sõjaaegsete laste koolitee" ning 2 lugu Pille Mäerannalt - "Mai tänava lasteaed minu mälestustes 1957-1960" ja " Pihlaka tänava kool minu mälestustes 1960-1968". Artiklid on rikkalikult illustreeritud ning raamatutega saab tutvuda Nõmme muuseumis ja meie avariilil Akadeemilises Raamatukogu Baltika osakonnas.

Muuseum on nõus moodustama Nõmme seltsingu ja andma kooskäimise võimaluse. Muuseumis sealne rahvas nimetab Nõmmeid ikka iseseisvaks linnaks.

Viinast

Väino Mäe

Ajaloolased kinnitavad, et esimesed andmed „tulivee“ olemasolust pärinevad IX sajandist, mil araablane Ragez Bagdadi hospitali arst, leiutas selle valmistamise ja kasutas saadust ravimina.

Vein(viin) ja kõrts on kaks lahutamatu partnerit olnud aegadest-aegadesse. Paljud uurijad kinnitavad, et kõrtsid veini joogikohtadena eksisteerisid juba 405.aastal e.m.a. Vanas Kreekas nimetati neid caupona'ks, Itaalias taverna'ks, kus hoolitseti ka toidu eest.

Euroopas sai kangem kraam tuntuks munkade-alkeemikute poolt, kes „igavese nooruse“ eliksiiri otsimise käigus said kätte veini hinge – spiritus vini – veini destilleerimisel tekkinud aurude jahutamisel kogutud vedeliku. Vast sellest ajast ongi paljudes keeltes sõna piiritus.

Peale veini on ammustest aegadest teada ka õlu: sedagi on joodud kõrtsides. Kaudne teade kõrtsi olemasolust pärineb Rewalist juba 1280.aastast. Ürikud tõendavad, et 1284.a kogus Saare-Lääne piiskop talupoegadelt õllemaksu sundides karskeid mehi alkoholiga sõprust tegema.

Kloostrid olid need, mis õllepruukimise ja humalakasvatuse „hüved ja oskused“ pahaaimamatu rahva sekka läkitasid. Lihula kloostri nunnad on igavuse peletamiseks pühendunud õlle pruulimisele, veini joomisele. Kiriku visitatsiooni protokollides kurdetakse, et nunnad olid ka jumalavallatud preestritegi vastu, lugesid keelatud raamatuid ja meelitasid „märjukese“ abil noori mehi patutegudele.

Kõrtsi kohta üks teade pärineb 1446.aastast, mil Claus Ungern Tartu kreisis Vasula mõisas on ühe küla müünud koos kõrtsiga. Kõrtsi ost-müük on toimunud ka 1520 Toolse linnuses. Dokumentidest ei selgu, millist vägijooki neis müüdi – kas õlut, veini või viina.

Viina kohta teatakse, et see sai tuntuks Saksamaal 1330., Rootsis 1460., Venemaal Ivan Groznõi ajal 1556.aastal. Vanimad kindlad andmed viinast Eestis pärinevad 1485.aastast mil Rewali Suurgildi pruulijate põhiseadus keelas linna-äärsetel Tõnismäe elanikel viina põletamise ja müügi. Seda võisid valmistada vaid Suurgildi liikmed, kaupmehed ja nende lesed.

1550 saab Rewali apteeker Wolfgang Holzwirt Raelt loa oma apteegis viina müügiks. Neist aastaist hakkab laienema viina, veini, õlle müük. Paljude kirikutejuurde tekivad kõrtsid, suureneb joomine.

B. Russow kirjutab 1578 joomise tagajärgedest nii: „Jutuluse ajal läksid talupojad pooljoobnult kirikusse, lobisesid ja lallasid nii, et õpetaja käratsemise pärast midagi näha ega kuulda ei võinud. Niisama targalt kirikust välja tulles algas jälle priiskamine ja karjumine nii, et nende käratsemine, naiste, tüdrukute laulu ja torupilli müra pärast tahtsid kõrvad lukku minna. Juues tõusis tihti tuli ning mõnigi kirikuline kanti haavatult koju või koguni surnuaiale. Iseäranis palju joodi jaanipäeval, peetripäeval ja maarjapäeval.“

Mõisnikud ja Rüütelkond, kui maa valitsejad, oskasid iga võimu ajal endale kaubelda privileege ja nii hakkab 1640-aastaist viina põletamise õigus jääma mõisnikele, mõne erandina teistele.

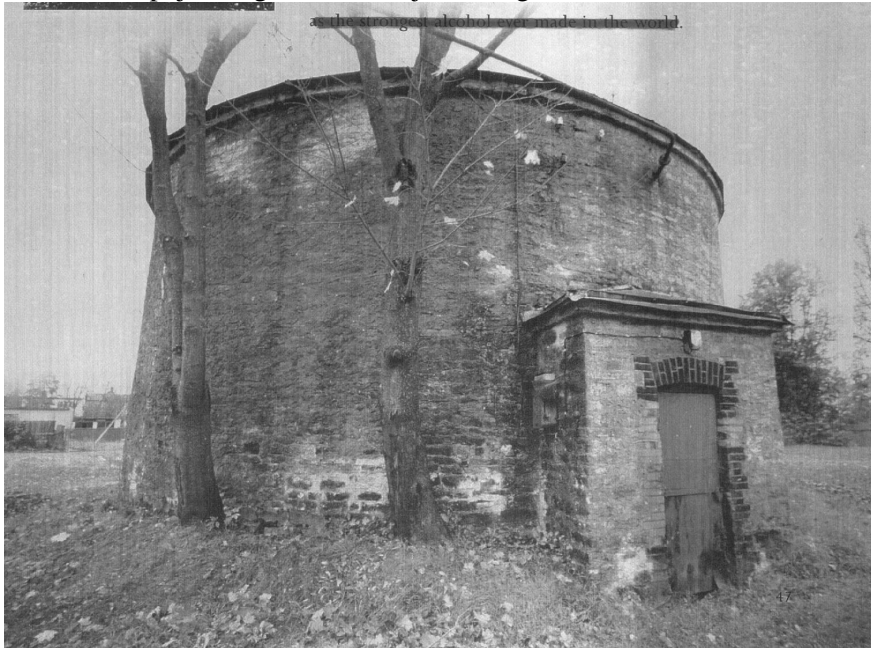
Nii on 1669 Rootsi kuningas Karl XI andnud Rewali habemeajajatele loa viina põletamiseks ja müügiks. Uurimused näitavad, et Rootsi ajal toodeti Eesti juba kuni 600 pange (1 pang=12 liitrit) „märjukest“ aastas.

XVI-XVII sajandil kujuneb välja ka üldine viina tootmise kord ja müük.

Põhjasõjaga laastatud maa hakkab aeglaselt toibuma. Talupoeg on jälle see, kes peab tõstma mõisa söötis maa viljakust kündes, külvates, lõigates – ikka esmalt paruni põllul ja kuidagi ka enda nõõrimaal. Mõisad laiendavad põlde, haritavat maad, mille tulemusena 1750-aastateks saavutatakse turu küllus ja ettevõtlikud püüdsid leida vilja kasutamisel uusi mooduseid. Selleks sai aegadest teatud-tuntud ja unustatud viina põletamine.

1765 andis Jekaterina II ukaasi, millega viina põletamise õiguse said „...ainult aadlikud ja rohkem mitte keegi.“ Aasta peale seda, 1766, said mõisad loa viina veoks Venemaale ja sellega lõpetati ka salaviina põletamine, piirati mõisnike konkurentidel (vaimulikel, kaupmeestel) viina müük.

1782 tollipiiri kaotamise järel Vene ja Balti kubermangude vahel algab viinaäri, mõisates viinaköökid ehitus. Neid kerkis nagu seeni peale vihma. „Tulivee“ müügist hakkavad mõisnike kukrud täituma kullaga, tõusma tuhande talupoja higi, vaeva ja verega Eestimaa mõisad – üks uhkem ja vägevam teisest.

Rakvere Piiritustehase õues asunud 500 000 liitiline mahuti „Paks Margareete“.

Liivi- ja Eestimaa kubermange peeti viljaaidaks kuid alalised ikaldused ja näljahädad mõjutavad omakorda viina põletamist. 1771 oli Saksamaalt toodud 24 setverit „maaõunu“ ja mõisnikud alustasid kartuli kasvatuse juurutamist nii mõisas kui taludes. Selles nähti erakordselt tulusat viinaäri.

Vanadest paberitest loeme, et „...üks mees Saksamaal Nürnbergis hakkas katset tegema kas kartuhvlitest saab viina. Katsumine läks hästi korda, sai sama head kui viljastki. Tegi sellest piiritust ehk peenikest viina, mis sel ajal Ungirwasseriks, hiljem Q-kolonniks nimetati.

(Järg järgmises PL-s)

Väljavõtteid loetust

Karla oli viienda põlve esindaja Matside maalapil. Karla vanaisa vanaisa olnud naabermõisa kubjas Punane Kõri, ei tea kas kisa või punase habeme tõttu nii hüütud.

Poega kutsutud Valge-Jaaguks, siis tuli Jüri ja Karla isa Ants ning lõpuks Karla ise.

Kubja-Jaagust rääkis Karla nii: „Mõisas tuld ärra kündi vaatama. Kubja-Jaagu vagu old kõige sirgem. Ärrat akand asi uvitama ja ta öeld, kui siit lauda nurga juurest 2 kilomeetri pikkuse sirge vao ajad, saad viis rubla. Antud tönka obune, Jaak toond lepikust pulga, sidund obusele ammade vahele, et see süia ei saaks, ja ajand vao ära. Ärra vaadand: mu püss ei lase ka nii otse kui su vagu. And viis rubla peosse. See old suur raha, ütleme – praeguse järgi 500 rubla. Kohta, kus vagu aeti, kutsutud Puduküla.“

Katkend Ene Mihkelsoni esimene proosaraamatust „Matsi põhi“, mis ilmus 1983.a.

Ajaloolisi isikuid...

Kaera Jaan

Ahja mõisa ja Kõrsa küla vahel maantee ääres, kõrgel oru nõlval elas viletsas onnis pops Piitre Matson, keda kutsuti Kaera-keisriks. Oma väikesel põllulapil kasvatas ta ainult kaera, mille kohta öelnud ise suureliselt: "Tii nii pallo, et saab keisrilegi". 3 korda abielus olnud mehel olnud palju lapsi, kelle nimede juurde lisanud rahvas selguse mõttes "kaera". Teise naise poega, nime poolest Jaan, kutsuti KAERA-JAANIKS.

Ta oli keskmist kasvu, heledapäine, kuid kõrgivõitu ja naistekütt.

1889. aastal pärast üht järjekordset pesupäeva otsustasid pesunaised, nagu tavaliselt end pesta. Kaera-Jaan ja tema sõber, mõisa rätsep Kolli-Juhan peitsid end salaja veetõrte taha otsustasid noori naisi üllatada: keset saunaaega kargasid mehed peidikust välja, kuid pidid naiste käest nahapeale saama. Naiste pahameel oli piiritu ja pisike üllatus kasvas kõmuliseks pilkelauluks. Pesunaistele tulid appi mõisa käsitöölised, kellel olid Kaera-Jaaniga omad arved klaarida. Ühisel jõul sündis pilkelaul, mille esimest salmi teab iga eestlane: Ai Kaera-Jaan, ai Kaera-Jaan ai karga välja kaema! Kas on kesva keerulise, kaera kaheharulise?

Õige ruttu sai pilkelaul vahva viisi ja tantsusammud ning hoogne tantsulaul hakkas levima Lõuna-Eestis. Kooride ja sõjaväe puhkpilliorkestrite kaudu jõudis laul esmalt Tartusse ja mõne aja pärast ka Tallinna.

(Allikas: "Ahja, Mooste, Rápina. E. Esko - Maalehe Raamat 2002.)

Soovitame lugeda

Uido Truija LIIVIMAA NEITSI Kentaur 2004.

Autor on pühendanud selle raamatu liivlastele, keda rahvusena ei ole enam olemas.

Eessõnas on kirjas: “Sajandite jooksul on Eestimaast üle käinud sõjad, näljad ja katkud, kaasas viletsus ja vägivald. Ajalooramatud kirjeldavad sadade lehekülgedega kaupa eelnimetatud sündmusi, loetledes külmalt ja kiretult hävitatud linnu ja külasid ning näidates tapetud inimeste arvu, tuues sealjuures ära ainult väepealikute, kuningate, tsaaride ja valitsejate nagu kangelaste nimed. Rahvast räägitakse möödaminnes, seda ka vajadusest tuua ära nälga ja katku surnud ning tapetud elanike ligikaudne arv. Ometi on sõjaväed ennast varustanud toidumoona, liiklusvahendite ja muu sõjapidamiseks vajalikuga lihtrahva arvel, neilt vara vägisi ära võttes või makstes tühiseid summasid rahas, mis juba järgmisel päeval on kaotanud oma väärtuse.

Vaatamata kõigile raskustele ja viletsustele on rahvas jäänud. Ta on tikkinud kauneid värvikirevaid rahvariideid, neid kandes tantsinud lustakaid tantse ja laulnud vallatuid laule. Elurõõm ja armastus on ikka ja jälle ajanud oma võrseid ning kasvatanud uusi lootusi ja unistusi.

Raamat hõlmab rohkem kui seitsetsada aastat Eesti ajalugu.

Nimetasin raamatu peatükid naisenimedega. Iga peatükk on seotud ühe naisega; sellel naisel on nimi, oma unistused ja lootused, oma saatus. Ajaloolistes taplustes, mida nimetatakse sõdadeks, langes kümneid tuhandeid, tsivilisatsiooni arenedes aga juba miljoneid mehi. Jäetakse tähelepanuta, et iga mehepoja sünnitas oma üsas naine, kes toitis teda oma rinnaga, hellitas, hoolitses ja vahetas mähkmeid. Naine ei sünnita mehepoegi sõja jaoks – iga naine soovib, et meheks kasvades pakub tema poeg vastassoole sama õnne ja armastust, millest osa saades töö ema ilmale poja.”

Toomas Karjahärm. AJALOOLASE KÄSIRAAMAT. Agro 2004.

Raamat tutvustab ajaloo mõistet, ajalooallikaid ja arhiive Eesti ja välismaal, arhivaalide kasutuspiiranguid, ajaloo periodiseerimist jne.

Genealoogiat nimetab autor ikka ajaloo abiteaduseks, olgugi, et viimasel ajal on seda nimetatud nõukogulikuks igandiks. “Genealoogia ehk sugukonnateadus uurib inimeste põlvnemist ja sugulussuhteid. Tuntud on vast kõige enam sugupuud, mille tüvi tähistab ürgisa, hargnev oksastik aga järglasi”.

2004. aasta - MATRIN LIPP’u juubeliaasta

Ants Roomets
(Algus PL 40)

Eesti Kirjanduse Selts oma toimetustes nr 3 on Tartu Postimehe kirjastuse väljaandel 1907. aastal välja andnud Martin Lipp’u kirjapandud “Masingite suguvõsa”, alapealkirjaga “Hariduse- ja perekonnaloolised uurimised”. Selle raamatu tiitellehel on nimetus “Eesti suguvõsade uurimised” I ja veidi allpool moto:

Seda kuuske pead kuulama

Kelle juurel sa kasvanud.

Raamatu eessõna on dateeritud 4. november 1907 Nõo kirikumõisas. Selles lubab M. Lipp et Eesti perekonna lugude materjalid hakkavad aeg-ajalt trükkis ilmuma just selle pealkirja all “Eesti suguvõsade uurimised”. Ta palub selleks endale materjale saata ning lubab ka et see materjal käib läbi teaduse sõelast, mida lähem uurimine aktide ehk algkirjade põhjusel seletanud (tema enda väljendid).

Selle sarja II osa “Karellide suguvõsa” lõpetab M. Lipp, nagu selgub autori eessõnast 1. septembril 1919. a. trüki jõuab see käsikiri Aadu Lüüsi poolt täiendatuna ja redigeerituna 1932. aastal.

Sarja I raamatus selgitab M. Lipp, et Eesti kannust välja võrsunud perekondade loo uurimine ei ole mitte üks huvitav, vaid selgitab kuidas nende perede pojad meie maale ja rahvale tähtsaks ja kasulikeks saivad, kes neid äratas ja juhatas, kuidas nad vaesest talust suuremasse valgusesse püüdsid.

Ta ütleb, et Eesti perekonnaloos uurimine on teda ammu huvitanud ning uurimistes on teda laiemad suguvendade ringkonnad toetanud. Ta lisab “minu üleskutse, mille ma Postimehe 55-ndas numbris 1903. aastal ilmutasin, on lahket vastuvõttu leidnud. Eelolevate lehtede pääl ilmub meie uurimise töö esimene anne, Eesti suguvõsade uurimiste esimene vihik. See saab suure Masingite s u g u v õ s a lugu kirjeldama.” Ja jätkab: “Selle juures olgu niipalju tähendatud: Meie uurimine on kõigepealt genealoogiline, mitte biograafiline - suguvõsalooline, mitte elulooline. Kuid tähtsamate tegelaste juures saame nii palju, kui materjali käepärast ja ruum lubab, ka eluloolisi kirjeldusi pakkuma. Leiame ju otse neis nii palju äratust ka iseendale.”

Edasi toob M. Lipp nimekirja inimestest (18 nime), kes on teda lahke kaasabiga toetanud ning ühtlasi tänab neid. Seal on kirikuõpetajaid, arhivaare - inimesi nii kodumaalt kui Riist, Peterburist ja Soomest. Tuntum nendest on härra G. v. Törne, kelle genealoogiline arhiiv on veel praegugi suguvõsa-uurijate teenistuses.

Selgitades suguvõsa uurimiste sarja tulevikuplaane rõhutab M. Lipp et tahab rahvale neid kodumaa poegi tutvustada, kes meie ajalosse on kindlama jälje jätnud, kes oma päritolu maha salganud ei ole, olgugi et hariduse saamise järel talurahvaga võrreldes parema järje peal elasid, omi aga ka talurahva lapsi koolitasid. Ta avaldab nimed, keda ta kõigepealt edaspidi tahab Eesti rahva poegadest tutvustada. Need on dr. Philipp Karell ja kindralsuperdend Kornelius Laland ning nende kõrval leiduks ka teisi, kes oma tööga seda väärivad.

Raamat “Masingite suguvõsa“ on jaotatud kahte ossa: Esimene suguvõsaharu ja teine suguvõsaharu, kusjuures esimene mahukam on jagatud omakorda kolmeks perekonnajooneks, koos lõpusõnaga 31 peatükki, millel kõigil sisu iseloomustavad pealkirjad. Raamatu lõpus on veel 10 suguvõsatabelit, nagu ühel suguvõsauringul peab olema. Esimesed 2 on esivanemate suguvõsa tabelid ja algavad 1600. aastatest. Suguvõsaharud jagunevad veel nummerdatud oksadeks, need võrsudeks ja need omakorda võsudeks. Seega omapärane jaotus, mis annab

aga hea ülevaate. X-s tabel on aga ÜLEVAATLIK SUGUVÕSATABEL Masingite tähtsamate perekondade esitajatega.

Raamatu lõpust leiame veel äratrüki O. W. Masingi sõnaraamatu proovilehest ja tema käekirja näidise.

Selle raamatu kirjutamiseks on M. Lipp suure töötahte ja järjekindlusega kogunud materjale mitmetest allikatest ja arhiividest. Kui põhimaterjal on saadud kirikuraamatutest, siis on peale selle raamatus kasutatud kaasaegsete mälestusi, pärimuslikke jutustusi, viiteid eri aegadel kehtinud seadustele, kasutatud on kohtutoimikuid. On ka fotosid taludest ja teistest hoonetest ning häid selgeid portreefotosid. Olgugi, et vapid olid põhiliselt rüütelkonna suguvõsadel, oli ka kodanlistel perekondadel õigus omada eratarvituseks perekonnavappi ja seda ka pitsatsõrmusel kasutada. Sellega seletab M. Lipp vappide olemasolu Masingite suguvõsa harudel. Joonised nendest on toodud raamatu lõpuosas. Kuna mitmel vapil on kujutatud muuhulgas ka maasikakimbukest, siis aitab see asjaolu toetada suguvõsa nime tekkimise varianti, mille järgi nimi pandi maasikaid korjanud ja müüa pakkunud poisikese järgi. On aga ka teine variant, kus nimi arenes välja esialgselt esisast Thomassenist, sellest Massen, Masen ja Masing. Joonistusena on raamatus ka O. W. Masingi hauamonumendi kaks külge.

Ka raamatu lõpusõnas rõhutab M. Lipp, et vaatamata Masingite nime võõrapärasele kõlale, mida on püütud seostada Rootsi ja Saksa päritoluga, on need mehed võrsunud vaesest madalast eesti talust ja on uhked oma maarahvast esivanemate peale. Nad on ennast eestlase visadusega üles töötanud ja töötanud oma rahva heaks ning oma lapsi kristlikult kasvatanud. Need on: suur põllumees Robert Masing, kes peale töötamist Venemaal ostis kogutud varanduse eest Läänemaale Seljaküla mõisa; tähtis koolimees Peter Otto Christoph Masing; koguduse karjased Karl Gustav Gottfried Masing ning tema poeg Gustav Alexander Masing (Vastseliina õpetajad). Kõige kuulsamaks tuleb aga pidada kirjameest Otto Wilhelm Masingit, kes nagu ütleb M. Lipp hommikust õhtuni raudses töös seisis, kui ta kogudust juhatas, määratuma hulga raamatuid kirjutas, õiguse ja tõe pärast vaidles - tegi seda üksi tulevaste põlvete jaoks. Palju on suguvõsa liikmeid olnud kõstri ametis st mehed, kes rahvast vahetult oma tööülesannetes harisid. Peale kõstrite on suguvõsas olnud ka rohkesti mõeldreid. "Mis lapsed ja laste lapsed lõikavad paremal ajal, seda on vagad vanemad külvanud aastasade eest, külvanud just vaeses madalas Eesti majas. Nemad on selle maja ette kalli puu istutanud, selle juuri kastnud palava palve ja silmaveega. Kui see puu nüüd vilja kannab, siis langeb, tuletame seda veelkord meelde, esimene auukiir tema auusa istutaja pääle. Ärgu seda majakest siis keegi unustagu, kus ta on asunud! Ka see maja on püha koda. Selles vaikes paigas on altar ja selle üle säravad kuldses kirjas sõnad: "Austa oma isa ja ema, et sinu käsi hästi käib ja sina kaua elad maa pääl. Kui laste käsi hästi käib on see vanemate õnnistus." M. Lipp ütleb: ka meie elu ei saa siis mitte ükskord jäljeta lõppema. Sellega ta nagu rõhutaks ka suguvõsaurimise tähtsust .Huvituses genealoogiast saame teada oma esivanemate elust, saame teada kuidas nad rajasid vundamenti meie, nende järglaste, eluhoonele - milliseid omadusi oleme me geenide kaudu nendelt pärinud.

Eesti suguvõsade uurimuste sarja II raamat "Karellide suguvõsa" tutvustab Vene keisri ihuarsti doktor Philipp Karelli elukäiku ja tema suguvõsa, kes on elanud ja tegutsenud Harjumaal, Hageri, Haiba ja Ruila mail. Autor on raamatu eessõnas öelnud, et mingi seegi haridus- ja perekonnalooline uurimus eesti lugejate ette sama sihiga kui ta eelkäija. Aidaku tema ka omalt poolt meie kodumaa ajaloo tundmist laiendada, armastust äratada selle kodu vastu, mille kasuks ta paremad pojad on võidelnud vabadusele ja valgusele püüdes. Antagu meie ajaloo lehekülgedel ka õige koht suguvõsadeloo uurimisele. Eessõna on kirjutatud Nõo kirikumõisas 1.september 1919.

Teose trükiks ettevalmistaja Aadu Lüüs on Tartus lehekuul 1932 omalt poolt lisanud, et huvitav on tundma õppida inimest kuni surmani, eriti veel siis, kui inimene on oma ümbrusest kõrgemal seisnud ja järelepõlvedele mõndagi pärandanud. Kuna M. Lipp oli oma käsikirja koostanud kirikuraamatute, trükitud allikate, peamiselt Peterburi saksa lehtede kirjutiste ja erasikute andmete põhjal, siis korrigeeris A. Lüüs keelt, redigeeris ja täiendas käsikirja. Ta tänab koostöö eest dr. Karelli poega kolonel Aleksander Karelli Taanist ja M. Lipu abikaasat Lydiat (sünd. Lau) ja tütreid.

Doktor Karelli suurim teene arstiteadusesse on piimravi õpetus, mis äratas tähelepanu ka välismaal ja mida tunnustati maailma arstide poolt.

Selle uurimuse kohta on M. Lipp ise öelnud, et siin on rohkem eluloolist materjali kui põlvnemislugu ning ei ole lisatud suguvõsa tabeleid. Allikad juhivad kõigepealt Hageri kihelkonda Ruilasse. Kuulsa arsti esiisa oli mõisateenijast kõrtsmikuks ja hiljem talupidajaks saanud. Kirjeldatakse nimemuutusi ning Karelli nime arvatakse tulevat ühe kunstnikust suguvõsa liikme eesnimest Karl tuletatuks.

Philipp Karell sündis Tallinnas Toompeal kojamehemajakeses 28. novembril 1806 ja suri 18. augustil 1886, maetud Peterburi Sergiuse kloostri kalmistule.

M. Lipu raamatus on peatükid, mis näitavad autori eesmärki - näidata suurmehe elu ja põlvnemislugu isamaa teenimise valguses. Need on: Karell ja eesti rahvas, Karell ja Eesti ärkamisaastad, Karell ja ta vanemate kodu, Karell ja kodumaa kirik, Karelli abiraha - ta viimane tahe. Viimane on testamendis määratud eesti rahvusest õpilastele, kes on Tallinnast pärit, esmalt aga Hageri ja Rapla khk-st pärit poistele, kes Tallinna Saksa kubermangugümnaasiumis õpivad. Suguvõsaurijatele on huvitav peatükk nimetusega "Karelli nime-kandjad, kes meie perekonnaga sugulased ei ole". See annab meile õpetust - et suguvõsa uurimise käigus ettetulevad samanimelised tuleb eraldi kirja panna, selleks, et ise hiljem või tulevased uurijad ei satuks eksiteele.

Genealoogiahuviliste hulgas on levinud anekdootlik lugu, kus ühe laialtlevinud puunimelise suguvõsa kujunemist uurinud mees korraldas suguvõsa kokkutuleku ning seal selgus, et tema ise on ainuke, kes ei kuulu sellesse suguvõsasse - tähendab oli juba alguses sattunud valedele jälgedele, mis on lihtne, sest vanemal ajal oli ka eesnimede valikuvõimalus väike. Isegi ühes suures perekonnas võis üks nimi kaks korda esineda.

Pildid raamatusse ja Karelli kohta käiva kirjanduse nimestiku on kogunud A. Lüüs. Karellide vapp on lihtne, eesti hõbepreeside kujutistega. Eesti rannarahva juures olid pere- ehk õuemärgid (hilisemate vappide eelkäijad) kasutusel juba iidsetest aegadest peale, kusjuures nende praktiline otstarve oli eristada perede vara ja kalapüügiirist.

Lõpuks veel Martin Lipust endast.

Pastor, luuletaja ja kultuuriloolane Martin Lipp on sündinud Viljandi maakonnas Tarvastu kihelkonnas Vooru vallas Peetruse talu rentniku pojana. Õppis Vooru algkoolis, Tarvastu kihelkonnakoolis, Valga kreisikoolis, aastatel 1871-1874 Tartus gümnaasiumis ja 1874-1878 Tartu Ülikoolis usuteadust. Kaitses *can. theol.* kraadi.

Pärast lõpetamist töötas Tartu Jaani koguduse abipastorina. Asus tööle Saaremaal Kaarma koguduse pastorina ja Kaarma seminari direktorina. 1884. aastast kuni surmani oli ta Nõo pastor (39 aastat). Alustas juba üliõpilaspõlves ühiskondlikku tegevust, võttes osa Eesti Kirjameeste Seltsi tegevusest. Luuletamist alustas 1870. aastatel, esialgu koorilaulude sõnade kirjutamisega. Luuletusi kogunes üle 800, vaimuliku, loodus-, armastus- ja isamaaluule. Reisis Soome äratasid huvi soome kirjanduse vastu. Lipp tõlkis eesti keelde nii soome kui saksa kirjandust. Kirjutanud veel kiriku ja hariduse ajaloost. Lastele on koostanud katekismuse ja teisi piibli ja kirikuloo õpikuid ning kristlikke lasteraamatuid.

M. Lipu tekstidele on loodud üldtuntud laule: Aleksander Lätte "Kus põhjalahe kohiseb" ja "Ärka üles isamaa" ning K. Tümpuu "Mu ilus isamaa". Ühe lauluga on Lipp jäädvustanud endale koha mitme eelneva põlvkonna eestlaste südamesse ja see jääb sinna kuni kestab eesti keel. See laul on "Eesti lipp" M. Lipu sõnad, viisi autor Enn Võrk..

Allikad: Eesti kirjanike leksikon 2000 ja EESTI KIRJANDUSLUGU 2001.

Eesti lipp - 120 aastat

4.juunil 2004 möödus 120 aastat sini-must-valge lipu sünnist.

Eesti Üliõpilaste Seltsi sini-must-valge lipu õnnistamisel Otepääl oli 1884.aastal 16 üliõpilast ja 6 vilistlast.

Need üliõpilased olid: Johannes Rennit (1862-1923), J. Lellep, Karl August Hermann (1851-1908), Paul Undritz (1854-1897), Rudolf Gottfried Kallas (1851-1913), Johannes Sarapik (1860-?), Johann Tischler (1855-1940), Christoph Wilhelm Beermann (1864-1939), Peeter Tannebaum (1858-1923), Villem Reiman (1861-1917), Matthias Johann Eisen (1857-1934), H. Leik, August Julius Tiedemann (1855-1918), Peeter Hellat (1857-1912), Gustav Punga (1860-1930), Aleksander Mohrfeldt (Mäevälja) (1857-1938), P. Sonets.

Vilistlased: Ferdinand Heinrich Samuel Rosenthal (1846-1916), Eugen Friedrich Reinhold Jannsen (1853-1930), Heinrich Voldemar Amandus (Harry) Jannsen (1851-1913), Leonhard Karl Wilhelm Hesse (1856-1923), Friedrich Wilhelm Ederberg (1859-1939), Jaan Bergmann (1856-1916). Seitsmes vilistlane Burchard Leonhard Victor Sperrling (1854-1905) ootas Otepääl ees.

UUDEKÜLLID 200

Ants Tammeveski

Laupäeval, 24.juulil 2004 kell 12 avati Tamsalu vallas, Kasemetsa külas suguvõsakokkutulek nimetusega "Uudeküllid 200 aastat". Suguvõsa alustajaks loevad nad JUHAN-it, kes tuli Uudekülla 1804.aastal. Nüüd on neid üheksa põlvkonda, 932 teadaolevat järglast ning 470 järglaste abikaasat, kokku seega 1402 inimest.

Suguvõsa vanim mees oli 95 aastane Oskar E. Uudeküll ja kuulsaim - olümpiavõitja Jaak Uudmäe.

Kokku tuli ca 450 inimest. Peale üldpildi tegemist tegutses piltnik veel mitu tundi perekondade, suguvõsa harude ja hõimude pildistamisega. Kokkutuleku kava oli tihe ning haaras isetegevust, sportmänge, näputöönäitust ja muud. Näputöönäituse tähelepanuväärseim töö oli kahtlematult Malle Graubergi tekstiilitehnikas sugupuuvaip.

Kokkutuleku peakorraldaja oli Katrin Uudeküll, kes lõpetades ütles: "Saame kokku jälle viie aasta pärast!"

Autori A. Tammeveski täditütred on Uudeküllid.

Varem maeti Uudeküla inimesi Amblasse, Uudeküla oma surnuaeda maeti esimesena 29.IV 1912 Karel Uudeküll.

Genealoogide haudade austamisest

Ants Roomets

Pühapäeval, 30. mail 2004, käisime viiekesi Põlvnemisloo esimese tehnilise toimetaja Endla Nugise haual Rahumäe kalmistul. Sel päeval 5 aastat tagasi lõppes selle toimeka naise ja hea seltsikaaslase elutee. Peale haua korrastamist ja nii lõike- kui ka potililledel panekut meenusime tema tegemisi ja eluseiku. Haual on tema hea sõbranna ja seltsikaaslase Anne Väljataga poolt paigaldatud originaalne hauakivi. Seejuures tänu talle selle eest.

Plaanis oli veel samal päeval tutvuda vähemalt Tallinna ja Harjumaa ala omaaja tähtsama genealoogi Edgar Rosenstrauchi (eestindatult Rajandi) hauaga, aga sajune ilm ja ebamäärane asukohta kirjeldus jätsid selle tuleviku peale.

Klementi, kelle mehe sugulane E. Rajandi oli, nimetab Rajandit nimeuurijaks, aga Tallinna perekonnaseisu ametnikuna töötades on ta, sel ajal veel Rosenstrauch, tegelenud genealoogia enda ja tema propageerimisega. Toon siinjuures ära tema esimese tegutsemisperioodi, s.t. esimese vabariigi aegsed ajakirjanduses avaldatud artiklite pealkirjad:

- Genealoogiliste ja sotsiaalbioloogiliste uurimuste tähtsusest ja perekonnaseisu ametite arhiividest nende uurimuste allikatena (Linnad ja alevid 1931 nr.2);
- Sugukondade uurimine laiemale alusele (Päevaleht 1931 nr.298);
- Huvi genealoogiliste uurimiste vastu kasvab PL nr.345 1931); “
- Esivanemad võetakse uurimise alla (Sõnumid 1932 nr.69);
- Genealoogia harrastus rahvus ja perekonnatunde süvendajana Kaitse Kodu 1932 nr. 2);
- Üleskutse suguvõsa uurijatele. (Eesti kirjandus nr.4);
- Eestlaste hulgas indiaanlaste järeltulijaid? (Pärnumaa Teataja nr.121 1932);
- Gleserite suguvõsa. Hilda Gleser.Tallinn 1934.

Nimedeuurimisest on temalt järgmised artiklid avaldatud ajakirjas Keel ja Kirjandus :

- Nimevähesusest 18.saj. esimesel poolel (1963 nr.3);
- Perekonnanimedest ja nende uurimise ülesannetest (1966 nr.4);
- Meie perekonnanimede kirjutamisest ja nende seletamisest (1966 nr. 7).Viimased kaks on kirjutatud koos H. Tarandiga.

Antud loetelu ei ole kindlasti täiuslik ja väärriks uurimist , sest esitatust on näha, et mehe tegevuses sel alal on 2 perioodi. Mis ta tegi nende vahepeal?

Arvan, et lähtudes eeltoodust, on põhjust austada E. Rajandit tema haua külastusega. Eestikeelse genealoogia rajaja M. Lipu haud on kaugel, Nõo kalmistul, aga Tallinnas on maetud veel üks mees, kes meie huvivallas on tegusid teinud - see on Tiido Laur. Kas ka tema ei väärriks sarnast austust? Selleks palun Tallinna osakonna inimestel arvamust avaldada ja osaleda sarnastel üritustel ja nende organiseerimisel.

Mis on...

Kenotaaf – kalme või hauamärk, mis on püstitatud inimese mälestuseks, kes on maetud mujale või hukkunud kaugel. Kenotaafe oli juba esiajaloolisel ajal paljudel hõimudel ja rahvastel. Tallinnas on tuntud Oleviste kiriku Maarja kabeli välisseinas asetsev kiriku eestseisja ja kabeli ehitamise algataja H.Pawelsi raidkenotaaf.

Kuidas minust sai Eesti Genealoogia Seltsi 500.liige

Heli Merimaa.

Suguvõsa uuringutega tegelen 1986.aastast alates. Kahjuks katkes see protsess, sest selle valdkonna uuringud ei olnud eriti tunnustatud ja heakskiitu omavad. 1996.aastal jätkasin pooleliolevast seisust, kuid ka seekord tuli katkestus, põhjuseks suletud kontaktid sugulaste vahel ja tagasihoidlik teave genealoogiast kui kõiki selle protsessi aspekte käsitlevast teadusharust. 2000. aastal olin juba teadlik, millised seosed minu suguvõsas on olnud ja mille poole tasub edasistes uuringutes pürgida.

2003. aasta kevadel kui ma olin tulnud EgeS-i liikmeks registreerima, et seltsi tegevliikmete arv ületab esmakordselt 500 piiri. Kuna keegi teine uutest ei avaldanud soovi selleks omamoodi rajajaliikmeks olla, tegin selle valiku.

On teada, et minu ema suguvõsa neljandas põlvkonnas on olnud põhjalike teadmistega kaardimoor-ennustaja, isa suguvõsas on olnud aga tuntud loodusravi teostaja ja ussisõnadega ravija. Mõlema esivanema teadmiste põhjal koostatud raamatukesed on minu eraomandis, koduses arhiivis.

Eesti Vabariigis olen ise ametlikult leiba teeninud loodusravi terapeudina ühes soliidses asutuses ja olnud kaardimoor-ennustaja ametikohal. Kõik see võib tunduda müstilisena, kuid võib olla ka lihtsalt juhus. Kõik sõltub sellest kuidas soovitakse seda fakti tõlgendada. Genealoogid panevad sellele aga kahtlematult pärilikkuse arvele. Kuna koos geenidega mõjub ka keskkonna tegur, siis võib-olla on ka sellel oma väike mõju.

Mida siis on mulle andnud Eesti Genealoogia Seltsi kuulumine? Vastan: huvitavate inimestega kohtumisi ja koosolemist, koolitust professionaalse lektori Väino Mäe juures, tutvusi teiste osakondade liikmetega ning mitmeid väljakutseid.

Suurim väljakutse, mille realiseerisin korraldajana, toimus 21. augustil k.a. Virumaal Rägavere vallas Miila ja Miila-Mäitse küla I kokkutulekuna. Loodan selle kirjeldamiseks saada leheruumi mõnes järgmises numbris.

Meie autoreid

Eda Lepp

Olen sündinud 1935. a Tallinnas riigiametnike perekonnas. Perekonnanimeks sain Suurorg, mis oli värskest eestindatud Grosthalist. Koolis käisin Tallinna XX Keskkoolis, seejärel Tallinna Polütehnilises Instituudis. 1959. a sai minust teedeinsener. Lühikest aega töötasin projekteerimisasutuses grupijuhina. Seoses aspirantuuri astumisega läksin tööle teedelaborisse, kus ma olen elanud üle kõik ümberkorraldused ja asutuse nimemuutused. Vaatamata oma sügavale pensionieale töötan praegugi AS Eesti Teede Tehnokeskuse labori juhataja asetäitjana. Teedeinseneri ebanaiselik amet isegi meeldis mulle, kuna see andis võimaluse palju ringi sõita (eriti muidugi mööda Eestit, aga ka endise NSV Liidu avarustes).

Olen abielus ja kahe täisnimese ema ning kahe lapse vanaema.

Genealoogia juurde tõi mind ammune ajaloo huvi (kuigi ma muidu olen reaala inimene). Eriti meeldib mulle kokku osta ja lugeda huvitavate inimeste biograafiaid.

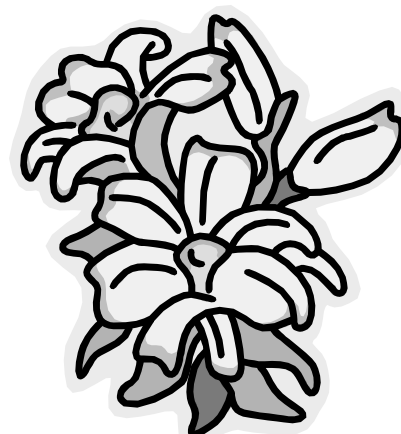
Oma sugupuu-uurimisega olen kahjuks hiljaks jäänud – enamus teadajaid on läinud juba manalateele.

Eda Lepa kirjutis „Sotsiaalkindlustus Tallinnas XX sajandi 20-ndatel aastatel“ ilmus PL nr 40.

Õnnitleme

Kalju Lüüs	3.juuli	75
Evi-Adele Aava	11.juuli	75
Jüri Kristian	26.juuli	70
Milvi Teras	28.juuli	70
Olav Kutsar	26.august	70
Haljand Manni	13.september	70
Pia Näär	20.september	70
Nana Parkman	8.august	60
Liina Kreek	23.september	60
Ülle Välimäe	21.september	50
Juta Heinloo	16.september	50

MÄLESTADES

VOLDEMAR VITKIN (11.10.1918 - 21.06.2004.)

Mõned päevad enne tänavust jaanipäeva lahkus meie hulgast suguvõsaurimise õpiku autor Voldemar Vitkin, olles sellel aastal juba teine kaotus meie edukamate liikmete peres. 1978. aastal alustatud suguvõsa uurimuste tulemusel koostatud 22 köiteline käsikiri "Ajaloo tõmbetuules" käsitleb Viitkinite (Vitkinite), Lindi, Luurmees`te ja Martinite suguvõsasisid ning neist väljakasvanud harusid. (Ülevaate sellest seriaalist ilmutame mõnes hilisemas lehenumbri). Korralikult köidetud koguteos on paljundatud küllaldaselt arvul, millest jätkub nende suguvõsade esindajatele ja ka kultuuriasutustele. Teatavasti on ta annetanud ühe eksemplari Eesti Rahva Muuseumile ja meie raamaturiigi jaoks TPÜ teaduslikule raamatukogule.

Voldemar Vitkin sündis Võrumaal, Meremäel Kiislova külas (endine Pihkva kubermangu Solovjevoki küla) talupidaja-metsavahi Kristjan Viitkini ja Pauline (s Lind) pojana.

Haridustee kulges Sulbi algkoolist Petseri Ühishumanitaargümnaasiumi. 1951.-54.a õppis ta töö kõrvalt Tallinna Rahandus-Krediidi Tehnikumis ja 1954-60.a Üleliidulise Kaugõppe Finants-ökonomika Instituudi Tallinna filiaalis, kus omandas finantside ja krediidi alal ökonomisti kvalifikatsiooni.

Suguvõsaurimise maestro, kui nii võib öelda, elutee tähtsamad etapid on olnud järgmised.

Aastatel 1937-38 reamees 10. üksikus jalaväe pataljonis Tallinnas, 2 aastat arveametnik Petseris, pool aastat Tallinna Politseikooli kasvandik, kuu aega konstaabel Petserimaal Järvesuul ning 4 kuud pearaamatupidaja Narva kalakombinaadis.

Eesti rahvale keerulistel-traagilistel aastatel mobiliseeriti ta töö(ehitus)pataljoni, mis paiknes Sverdlovski oblastis. Üle aasta oli ta reamees-kirjutaja 27. Eesti Laskurpolgus ja aasta reamees I-s Eesti Tagavarapolgus Uuralis.

1944. a keskel oli ta juba pearaamatupidaja Eesti RKN kalatööstuse peavalitsuses ja ka kalatööstuse ministeeriumis. Alates 1946.a lõpust oli pensionär II grupi tööinvaliid Pärnus, alustades uuesti töomeheteed Pärnus, olles raamatupidaja, Põllumajanduspanga Pärnu osakonna juhataja. 1957-61.a. töötas V. Vitkin vaneminspektorina panganduses, siis 7 aastat osakonnajuhatajana Statistika Keskvalitsuses ning 1969.-98.aastani teadur agroökonomika alal Sakus. Oktoobris 1998, oma 58 aastat kestnud töömehe-elu lõpul jäi ta lõplikult pensionile.

Genealoogiahuvi ja suguvõsa uurimise alguseks võib lugeda 1978.aastat. Peale eelpoolnimetatud suurteost sellel alal on tal teaduslikke töid 27 (sh ka brošüüre ja artikleid) alates "Omahinna planeerimisest kolhoosides" ja lõpetades töödega taluraamatupidamise süsteemi väljatöötamisel. Tema töid ja tegemisi on hinnatud ENSV teenelise ökonomisti nimetusega (1974) ning aasta hiljem nõukogude Eesti preemiaga (grupis töökaaslastega). Peale selle on ta saanud ordineid ja medaleid nõukogude ajast ning 2003.a. II kl. politsei teeneteristi.

Minu esimene kohtumine temaga toimus Olustveres EgeS-i suvepäevadel, kus pool ööd kuulasin tema kogemusi. Tallinna osakonna kogunemistel sain teada, et ta on õpiku käsikirja andnud kirjastusse ning hiljem probleemidest honorari saamisel. Ringkirjaga osakondadele püüdsime raamatu müüki hoogustada. Raamatu "Suguvõsa uurimine" ilmumise järel omistas EGeS talle 2001. aastagenealoo nimetuse, plaanitud auliikme nimetus jäi andmata.

Voldemar Vitkini tuhastatud põrm on maetud 1x1 m platsile urnide matmispaigas Pärnamäe kalmistul. Tema elutöö ja eriti just õpik jäävad veel pikaks ajaks eesti genealoogiahuvilistele hinnatud teadmiste allikaks.

Seltsi nimel Ants Roomets

Laualehe toimetus:

Toimetaja: Ants Roomets
Tehniline toimetaja: Eva Niglas
Toimetuse liige Ants Härma

Kirjad: 12614, Akadeemia 70 – 13
Telefon: 677 5011
E-post: antsroomets@hotmail.ee
E-post: evaniglas@hotmail.com